

Prys-gedichten, ter beantwoording der vraeg: 'Wat de schouwburg vermag op de beschaving der volkeren?'

Prudens van Duyse

bron

Prudens van Duyse, *Prys-gedichten, ter beantwoording der vraeg: 'Wat de schouwburg vermag op de beschaving der volkeren?'*. J.A. Stocquart, Geraardsbergen 1838

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/duys002prys01_01/colofon.php

© 2015 dbnl

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) consists of the lowercase letters 'dbnl' in a blue, sans-serif font. The letter 'd' is stylized with a small hook at the top.

ZINSPRÉUK:

Voor de volksbeschaving.

Is nu het oogmerck des Redenaers, en der Schilderkunste goet; hoe kan het zuijvere wit der Tooneelkunste zwart en quaet zijn? Most men altijd, om der dingen misbruick, het recht gebruick verwerpen, wat zou 'er ter weerelt onomgewroet en in zijn geheel blijven?

VONDELS *pleitrede voor het Tooneelrecht.*

Wat is toch pryzselyks in eenig ander slag
Van dichten, 't geen men niet van 't Schouwspel zeggen mag.

PELS *gebruik en misbruik des Tooneels.*

Eerste zang.

Vooringenomenheid, verhaest uw oordeel niet!
De schouwburg was weleer de gunst van Heilgen waerdig.

LANBIN.

Wat wonder dat uw kunst, ô Muzen! eeuwen leeft,
En op den geest van 't volk den grootsten invloed heeft.

LEDEGANCK.

Oudheid.

Wat dieprampzalig volk, in d'afgrond neergezonken
Uit 't volop alles heils, houdt de yzren band omklonken?
't Ligt, onder 's dryvers zweep, by d'arbeid neêrgekromd.
Hun hoopeloze ziel moet onder 't juk ook treuren,
't Geen 't lichaam durft verscheuren.
Hun zucht sterft voor den vloek, die woest hun tegenbromt.

Vergeefs, vergeefs breidt gy, ô liefelyke palmen,
Uw groenende armen rond hen uit! vergeeft weêrgalmen
Der vooglen keeltjens in hun frissche kruin! de schoot
Des breeden Nijls ontrolt vergeefs zijn schoone wateren,
Die vrolijkmurmlend klateren.
Ach, ISRELS ziele blijft by die tafreelen dood.

Die palmen mogen hunne koele schaduw leenen,
Al hygen ze, afgemat van de aengesleurde steenen
Der burchten, die de Vorst op 's Vryheids boezem smijt.
Dien zang verneemt geen slaef, voor wien de zweeps slag klettert.
De Nijl is hun, door 't wee verpletterd,
Slechts 't levend graf des knaeps, den afgrond toegewijd.

Ach, JOSEF is niet meer! wat Engel zal hen laven?
 Wie geren hen terug d' aertsvaderlyken graven,
 Of toonen 't bly verschiet van 't langbeloofde land?
 Wie zal hun harten tot der vaden God verheffen,
 Wiens arm alleen wil treffen,
 Op dat hy 't volk verhooge uit losgerukten band.

Wie toch? Een Dichter, ja, een liefing des Alhoogen.
 Het is zijn hand, die voor hunne uitgekretene oogen
 't Tooneelspel tusschen de aerde en 't starrenrijk ontsluit.
 Hy daelt, die tot den Heer op dichterlyke pennen
 Zich hief, en hem doet kennen
 In al zijn vaderliefde, en ISRELS jammer stuit.

De Geest der duisternis heeft JOB in 't stof geslagen.
 Verneedren kan hy hem, hy kan hem niet verlagen.
 Vergeefs dat hem zijn gâ heur wanhoop tegenbraekt,
 Dat zelfs de trouwste vriend 's mans onschuld durft verdenken,
 Niets kan zijn kalmte krenken:
 Hy staet, gelijk een rots, wat bliksemvuer ze ontblaekt.

Maer de aerd' verzinkt: de Hemel-zelf ontsluit zijn deuren.
 God doet de ontzachtbre tent der wolken openscheuren,
 Hy spreekt, JEHOVAH spreekt: 'Waer schoolt ge, toen het licht
 Op mijn bevel: Het zy! hervoortbrak uit het duister?
 Wekt gy den morgenluister?
 Schenkt ge ieder jaergetyde een wislend aengezicht?

Beveelt gy d'Oceaan, by stormen opgevlogen:
 Tot hier toe: Verder niet! - Hebt gy deze aerd' gewogen,
 Met bloemen haer bezaeid, met starren 't kleed der nacht?
 Bezielde gy het stof? Houdt gy 't heelal in wezen?
 't Doet u mijn goedheyd lezen.
 Gy weeklaegt, sterveling! spreek: twyfelt ge aen mijn macht?'

En JOB ligt neêrgebukt, den vinger op de lippen....
 ô ISREL, die u schier den adem voelt ontglippen,
 Sla 't oog op JOVAS vriend, herzeetlend in 't genot.
 Hy, die hem vallen liet, is vader der ellende;

Wat ramp hy nederzende,
Verhoop, en hef het hoofd: Hy is der onschuld God.

Ja, 't was dit grootsch Tooneel, dat als gy deernis bedelde,
Troost op u dauwde, uw neêrgeslagen ziel veredelde,
En u beschaeftde by 't verhevenst kunsttafreel.
Ja, als gy treurig zat aen Babels ballingstranden
En 't speeltuig uit uw handen
Verbroken viel, dacht gy nog aen dit grootsch Tooneel,^(a)

Des Eeuwgen adem blaesde op die gewyde blâren!
Hoe laeg verzinkt daerby de toon der eêlste snaren!....
Alleen de gloênde zucht voor deugd en Vaderland
Kan, na de schepping van het brein der Morgenlanden,
My boeien in verrukkingsbanden
Aen de onvergeetbre kunst van Hellas zangrig strand.

't Is feest voor Griekenland: gelijk een stroom, geschoten
In 't dal te samen vliet, zijn al de landgenooten
Van SOPHOKLES, vereend, en in een halven kring
Gezeteld voor 't Tooneel, als in een heiligen tempel,
Waer van de Godgewyde drempel,
Reeds met verhoogd gevoel, het knielend Choor beving.

De Helden dagen op voor 't Vaderland gevallen:
't Tooneel hergeeft den Griek die onverwinbre wallen,
Den volksverslinders en den wreedsten dood te hoog.
De heilige Vryheidseed weergalmt tot in de graven:
Wie zal die halve Goôn verslaven?
Het Vaderlandsch Tooneel ontvonkt der Helden oog.

Hier treedt ANTIGONE naest haer stokouden vader:
Zy brengt den sterveling het beeld der Godheyd nader,
Wier nimmersluimrend oog op onze ellende waekt.
Geheel een volk blijft aen heur teedre lippen hangen,
En op der dappren wangen
Rolt, wellustvol, de traen, waer kinderliefde in blaekt.

God! welk een rampenkring, wat eeuwge gruwlen ketting!
De moord van een gemael voltooit de koetsbesmetting.

Beef KLYTEMNESTRA! voor uw zoon, die 's Vaders bloed
Kan wreken. Ja, hy kooft: zijn rollende oogen branden.

De dolk blinkt in zijn handen,
En vliegt den boezem in, die hem heeft opgevoed.

Rampzaelge Orest! u zweept het noodlot thands verwoeder.
U volgt op ieder stap de bloedige schim dier moeder;

Zy zweept op haren zoon de Razernyen voort,
En ieder die 't aenschouwt, tot in de ziel bewogen,

Voelt Schrik en mededogen:
Verrukking stormt op 't volk, tot braefheid aengespoord.

Benijdbre SOPHOKLES! zoo kunt gy 't volk verhoogen,
Dat overal u viert met welkomgroetende oogen,

En uitroept: 'Gy zijt de eer, de schild van 't Vaderland.
Bedreige de Samiet 's Lands vryheid neêr te bonzen,

Stap aen het hoofd van de onzen:
De Lier en 't Heldenstael past beurtelings uw hand!'

Hy gaet, en zegepraelt! - Bekroond met zilvren hairen,
Omklemt hy groot en fier nog de aengebden snaren.

Hy is den Griek de Held, de God van 't Schouwburgfeest.
Ja, 't priesterlijk gewaed getuigt van 't Dichters waerde;

En 't kunstwerk dat hy baerde,
Spreekt aen het nakroost van zijn goddelyken geest.

Nog tuigt het van 't vernuft der Grieken - adelaren
In 't Kunstgebied en stout door zelfkracht opgevaren.

Rein en oorspronklyk schoon, en door natuer bezield,
De Schouwburg biedt alom de maet der Volksbeschaving:

Hy dult geen zielsverslaving,
En sterft met vryheid uit, verbasterd of vernield,

Zie Rome! - Nietig, zwak, waer 't Griekenland wil volgen,
Is zijn verlaegd tooneel op menschlykheid verbolgen.

Zijn schouwburg druipt van bloed, by 't klettren van het zwaerd,
Ja, zelfs de ontaerde vrouw durft in het strijdperk kampen.

Een stroom van oorlogsrampen
Breekt los, en overstelpt, gelijk een zondvloed, de aerd'.

Te lang heeft menselijkheid geweend by die tafreelen:
De Christenkerke rijst: dra vloekt zy die Tooneelen,
Door 't teedre hart gedoemd. De stem van 't bloed klom op:
TERTULIAEN verheft zijn stem, welsprekend donder.
't Tooneel bezwijkt er onder.
Zoo buigt de dwinglandy voor Vryheids arm den kop.

Maer een verheven man, een Dienear der altaren,
Een mytherheld richt weêr voor de aengestoven scharen
Den achtbren Schouwburg, waer de Christendeugd op praelt.
En de aerd' baedt in genot: de Hemel juicht het tegen^(b),
Er vloeit een bron van zegen
Waer de eeuwge Waerheidszon op Kunsttafreelen straelt.

Eindnoten:

- (a) I. z. De vermaerde Engelsche critiek JOHN LIGTFEET denkt, dat het Bybeldicht JOB ten tyde der slaverny van de Hebreuuen in Egypte samengesteld is.
- (b) JB. De H. GREGORIUS van Nazianze en APOLLINARIUS richten Christelyke tooneelen in.

Tweede zang.

't Tooneel berschept de Tael in goddelyke spraek.

D'HUYGELARK.

Middeleeuwen.

De domheid spreidt haer ravenzwarten vleugel
 Op 't menschdom uit. Geen toon van 't vlekloos licht,
 Geen Leeraer van de Volken, die hen richt',
 't Ontmaskerd ras der Farizeên beteuget',
 En 't rijk der Deugd in al heur schoon hersticht'
 Het Noorden heeft ontstuitbre krygersgolven
 Gebraekt, wier stroom de vesten overdolven
 Van Romulus. En de Arend ademt nauw:
 Het bliksemvuer ontzong den zwakken klaeuw.

Tooneelkunst ligt met zwachtelen omwonden;
 En duizend jaer zijn in het niet verslonden,
 Sints de eedle Maegd, vergetelheid ten buit,
 gekluisterd zit: Beschavingszon doofde uit.
 Het Oorlog blonk, als in het stael geschapen,
 En vlocht alleen den lauwer om de slapen,
 En knelde zwaerd en schepter in de vuist,
 Tot, in Euroop, het Riddervolk, gekruist
 Op dappre borst, de glorie deed herleven.
 Het deed de vaen der Belgen heerlijk zweven
 Op Salems vest: zy hief, van glans omgeven
 Zich godlijk op, by Vlaemschen zegegalm:
 Naest JESUS graf rees onze heldenpalm.

De tocht, gekeerd uit geurge morgenlanden,
 Verbaest Euroop door 't wonder verhael.
 De geestdrift doet verbeeldingsvlam ontbranden:
 Beschaving breekt de middeleeuwsche banden,
 En 't Passiespel vervangt der Heldentael.
 't Is ruw, als 't Volk, dat, aen den grond geklonken,
 De onwetendheid bewondert van den stoet,
 Die 't Bybelschrift voor 't Christelijk gemoed,
 Verklaert in 't spel, beroofd van Hemelvonken.

Triomf! een licht gaet op uit Romes schoot,
 En flikkert daer, als 't koestrend morgenrood,
 Als 't in het hart de nacht heeft aengegrepen,
 En reeds een strael, die 't jonge licht voorspelt,
 De onmeetlijkheid der hemelen doorsnelt,
 Allengs gekleurd met hooger purpren strepen,
 By 't vooglenzangontwaek in bosch en veld.
 Ja, de Outervorst op PETRUS stoel gezeten,
 Wordt door 't herdagend Kunstenchoor begroet.
 De tijd verzet een stap, met reuzen voet,
 En de eeuwe blinkt naer LEOS naem geheeten.
 't Was weinig, dat de aloudheid lang-vergeten
 Den grafdoek van de leden werd gerukt;
 Dat VIDA zacht de Roomsche snaren drukt;
 Dat ANGELO, voor LAOCOON gebukt,
 En leven stortte en ziel in 't koude marmer;
 En, schepper door het tooverend penceel,
 PROMETHEUS vuer smeedt op het doodsche pannel,
 En in het zwerk zelfs Bouwkunstwondren teel';
 Nieuw-Romes Vorst was elk ten kunstbeschermer.
 Hy spreekt, en schenkt der Schouwburgkunst den aem,
 Haer voorhoofd gloort, bestempeld met zijn naem!
 Nu treurt de stem van SOPHONISBA weder,
 En kneedt, als wasch, het allerstugste hart,
 Dat meely' voelt, en wellust, by die smart.
 Van 't hoog Tooneel daelt Volksbeschaving neder.
 ô Zalig strand, waer eens de herdersfluit
 Van MARO klonk, nu door zijn asch gezegend,

Gy spoedde elk volk in 't letterperk vooruit,
 Gy, door 't Tooneel met zegen overregend!
 Ach, elders heerscht de Domheid ongestuit.
 En thronend op vermufte pergamenten
 Zit schooltwist daer, en zwaeit den rieten staf,
 En wentelt zich, als 't lastdier, in haer draf.
 Schoon KOSTERS hand reeds Godes woord moog' prenten,
 Dat, als zijn kunst gedaeld van 's Hemels boog
 Door de eeuwen heen aen 't stil verbazend oog
 Blijft spreken, de aerd zwoegde in den zielen kluister;
 Der Rede stem was stamelend gefluister;
 En dan, dan nog, by 't twisten om één woord,
 Werde deez' haer stem verstikt, in 't bloed gesmoord.

Mijn Vaderland! ook gy laegt nog in 't duister:
 Nog rees hier niet ERASMUS morgenluister,
 Waer 't vleermuisbroed der twisteschool, uitgeleerd
 In dommigheid, eens bevend voor zou vlieden.
 Geen denker mocht nog aen de nacht gebieden:
 'Verdwyn van hier: De vryman triompheert!
 Wat kon de kunst in zulk een lichtbegraaving?
 Ach! luttel slechts, of niets voor Volksbeschaving.

Maer Godsdienst, die 't omnevelde verstand
 Verheldert, reikt de Schouwburgkunst de hand,
 En 't tempelchoor is in tooneel veranderd.
 Daer zwiert de kunst-en Godgewyde standert:
 De geestelyke, als achtbre tooneellist,
 Is Bybelheld, tot schrik van d' ongodist.
 Hier wordt de moed van ABRAHAM bewonderd;
 HERODES gints, uit d' afgrond opgedonderd,
 Vergiet het bloed van RACHELS lachend kroost,
 Doch trilt waer hem de Doodzeis tegenblikkert^(c).
 De Hemel daelt; de reddingsochtend bloost
 Voor 't bly heelal: hy klimt, en straelt, en flikkert.
 EMMANUEL wordt in een stal gebaerd:
 Al 't Christenvolk zinkt, biddend', neêr ter aerd',
 Met d'achtbren trits der Vorsten, die hier knielen:

't Tooneel verhoogt de laegstgezonken zielen.

Maer breeder loop, langs opgeklaerder pad,
 Beschrijft allengs de zonne der Verlichting.
 Verbeelding zweeft, op wieken van verdichting;
 En breidt die uit, niet op het wierookvat,
 Maer op 't blazoen der Redery kerschooren.
 'k Zie Vorsten-zelve aen 't hoofd dier mannen gloren.
 De diadeem ligt neder aen hun veet,
 En van hun licht ontfangt hy hellen gloed.
 Nog schuilt de kunst; de Wijsbegeerte ontvonkelt.
 Ze ontplooit de Vaen, die 't eêlst blazoen omkronkelt:
 't Woord Rede staet in goud er op gestikt,
 Waer voor de lijfs-en zielendwang verschrikt.
 Het misbruik, welk een overouden wortel
 Dit schoot, slaet zy (als 't bliksemvoer) te mortel.
 Waer dwaling doolt, waer dweepzucht wrokt en woedt,
 Zy breidelt die, als MICHAEL 't gebroed,
 Welks ydle trots zich tegen God verzette.
 De Vryheid, hoe de Spanjaert haer verplette,
 Verheft de kruin waer aen de lauwer faelt,
 Doch waer het licht der wijsbegeerte om straelt.

FILIPS ontwaekt, en ALVA is verschenen,
 Gelijk de star, wier roede bloed voorspelt.
 Zou die de Rede aen vryen gorgel knelt,
 Bescherming haren ingewyden leenen?
 Neen! - Tot den grond moet 's levens boom verdrukt,
 Waer Belgie zulk versterkend ooft aen plukt;
 Hy moet met tronk en wortel uitgerukt!
 De krijgsbazuin verheft haer wraekgeschetter:
 't Tooneel verstomt. Men trapt, met looden voet,
 De Redekunst en Rede saem te pletter;
 En ALBA heerscht, en tapling stroomt het bloed.
 Godtergend rijst het fiere beeld ten hoogen,
 Wiens yzren arm zich over Antwerp strekt;
 Zuid-Nederland kruipt voor zijn spottende oogen,
 En duisternis heeft Vlaendren overdekt.

Eindnoten:

- (c) II. z. In de hoofdkerk van Utrecht in 1418. Zie KOPS, *geschiedenis der Rederykers*.

Derde zang.

Daer waer men u ziet hulde biên,
 Doet Volksverlichting straks haer zaelgen invloed zien.
 Ja, waer de Rede hare stralen
 Voor 't oog verspreidt, als heldren zonneschijn
 Zult ge altoos boog getroond met grootschen luister pralen,
 En aller standen wellust zijn.

D'HULSTER, *de Tooneelkunst.*

Latere tyden.

Natuer treurt stil en doodsch: reeds zwygen de orgelkelen
 Van 't boschdoorzwevend choor. Moog' nog een lichtstrael spelen
 En tintlen om het top van burcht en torentrans.
 De duisternis verbreidt, en dooft den jongsten glans.
 Maer twyfel nimmer aen wie 't daglicht riep in wezen:
 Naer mate 't hier verzinkt, is 't elders opgerezen.

De kunstzon, voor deez' grond verkwikkend opgegaen,
 Schuil in een wolkgordijn voor d'ijsbren krijgsorkaen
 Uit Spanjen aengestormd, met d'onverbidbre horden,
 Wien 't stalen pantser 't lijf, en yzer 't hart omgordden;
 Waer eens 't *Esbatement*, door zoete scherts en klucht
 Den lach ontplooidde, smoor' nu sidderende angst den zucht;
 Waer 't *Abel Spel* eens rees, om eer en deugd te preêken,
 Rijz' nu (ô helsch tooneel), om Rome en God te wreken
 Alleen de houtmijt op, ten feestetoorts bestemd;
 De Tael - zie daer het wrak, waer aen zich Vryheid klemt.
 En 't Rederykerschoor zal beide 't laetst beschermen,
 Ja, d' onverslaefde Bat ontsluit hun broederarmen,
 En voor de vloekbre toorts, ontroofd aen 's afgronds brand,
 Gaet zacht de fakkel op van 't heldere verstand.

Eerst blonk ze dof en doof, met ongewissen luister.
 De Rede, niet de smack, brak d'ouwerwetschen kluister:
 Verkracht lag nog de Tael, bezoedeld dit kleinood,
 Gelijk de parel in der golven modderschoot.

Maer HOOFT verschijnt: de Tael, de Schouwburg is geboren:
 Als Zusters mogen zy, in morgenluister, gloren.
 Het zangerige schoon van TASSOOS lied is hem:
 En, dondrend, wedergalmt op 't Treurtooneel zijn stem.
 Hy maelt een eerbare vrouw door FLORIS vuig geschonden;
 Doch BRUTUS stierf niet uit, in BATOOS, kroost hervonden,
 En wie de dwinglandy en snoode wellust vloekt,
 Verneemt des monsters straf voor de eeuwigheid geboekt.
 Ja, Holland hoort den zang van haren grooten Dichter,
 Van haren TACITUS, verheven volksverlichter,
 Stout davren op 't Tooneel, ten vloek van dwinglandy.
 Elk vers geldt haer een heir, trots Spanjes heerschappy!
 Zy zweert, moog' Vryheidszon geheel eene eeuw omwolken,
 Eens aen het spits te treën der vrygestreden volken.
 De dwingeland bezwijkt, by 't glorierijkst bestand,
 En HOOFT verheft zich, als TYRTEUS van zijn Land.

ô VONDEL, ô groot man, zou ik uw naem vergeten?
 Mijn hart, heldhaftig hoofd van Nederlands Poëten,
 Heeft u vooruitgenoemd, u, die de deugd, gebukt
 Voor 't stael des beuls, een kroon op zilvren hairen drukt.
 Uw LUCIFER is schoon, een morgenstar, waerachtig!
 Uw stijl, als Eden, frisch, betoovrend, schilderachtig;
 Bevallig als het paer met al de aenvalligheid
 Der onschuld nog versierd, en glansrijk overspreid;
 Doch waer gy BARNEVELD, 's Lands Bestevaer, doet komen
 Op 't Kunsttooneel, en 't bloed der Vaderlanders stroomen,
 Terwijl ge zetelt als de vechter van een vorst,
 Die dank en menschlijkheid verworgde in de yzren borst,
 Daer wordt ge voor den mensch een bovenaerdschen zanger -
 Uw stem, orakeltael, van Vryheidsliefde zwanger,
 En, wreker van de deugd, beschermer van het Land,
 Stort ge in elkeen 't gevoel, dat in uw boezem brandt.

't Is Amstels Rhetorijk, dat, als de Belg, gezonken
 In duisternis, nog ligt aen 's Ibersthroon geklonken,
 De Letterkunde baert, die 't Land op domheid wreekt;
 Dichtoefenschool, waer HOOFT en VONDEL zijn gekweekt.
 Zy stegen naer de zon, op jeugdige arendschachten.
 Zy schiepen reeds de teelt die eeuwen kan verachten,
 En schitterden voor 't volk, als nog in Frankrijksoord
 Geen Schouwburgstarre rees.

De kunst kroop traeg er voort.
 Het ruw Mysterienspel, als misgeboorte ontsproten
 In middeleeuwen, werd in 't einde fier verstooten.
 Het menschenbrein werd stout: het dacht! - Aen Seines strand
 Ontlook de lauerboom, door SOPHOELES geplant.

Een groot man zag het licht: het Fransch Tooneel, het donker
 Ontstegen, blinkt door hem met weêrgaloos geflonker.
 Hy leent AUGUST een tael, Romeinsche tael gelijk:
 'k Ben meester van my-zelv', als van het aerderijk.
 Ik ben 't, ik wil het zijn. ô Eeuwen! ô Herdenken!
 Wilt nimmermeer den roem dier nieuwe zege krenken!
 Thands zegeprael ik op den meest gerechten wrok
 Waervan geen weêrga licht uwe aendacht immer trok.
 Koom, CINNA, wees mijn vriend! Ik ben het die 't u vrage.'
 CONDE, ô, dat uw hand den dierbren traen niet vage,
 Die langs uw jonge wang wellustig nederdropt:
 Hy tuijt van 't vorstlijk hart, dat in uw boezem klopt^(d).
 Eens wordt ge Frankrijks eer! - En gy, wees fier: geen koning
 Ontfing, in al zijn pracht, verheevner eerbetooning,
 CORNEILLE, Vorst der kunst! Uw naem verdonkert niet:
 Gyzwaeit den eeuwgen staf in 't zielenrijksgebied!
 't Is recht, dat Frankrijk u, dat u de wareld huldig:
 CONDE was u een traen, en de aerde wierook schuldig.
 Zoo baendet gy het spoor, waerin RACINE trad.
 Ge ontdektet, gy, de mijn; hy vond een ryken schat.
 ATHALIA.... wat les! wat school voor dwingelanden!
 Wat Hemelstroost voor 't hart dat zucht in hunne banden,
 En leert, dat als de God der Onschuld nederziet,
 De macht des dwingelands hem, als een droom, ontvliedt!

't Was groot toen DEMOSTHEEN de toegestroomde scharen
 Door de almacht van zijn woord kon schokken en bedaren,
 Gelijk de dolle zee, die by de stormen bruischt,
 Of weêr, by hunne vlucht, met effen kabbling ruischt:
 Maer grooter was het, toen, ver boven de aerd' geklommen,
 De stoute BOSSUET de Christnen deed verstommen,
 En uit dit hooger oord, bekroond met majesteit,
 De Bliksems op hen schoot van zijn welsprekendheid;
 En zelf een LODEWIJK, op pracht en macht vermetel,
 Deed bukken in het stof voor d'eeuwgen Opperzetel.
 Wat had dien Redenaer, zoo waard der Vorsten gunst,
 Ter grootsche rol gewekt? 't Was de eedle Scouwburgkunst^(e).

Wat eeuw, die LOODWIJKS naem tot eermerk heeft ontvangen,
 Befaald als LEOS eeuw door kunsttooneel en zangen.

Als Priester van de deugd is ook MOLIERE groot,
 Wen hy den Huichelaer voor 't siddrend oog ontbloot
 In zijne afschuwlijkheid, en ware godsvrucht huldigt.
 Haer valsche zuster bloost, schoon zy den man beschuldigt,
 Wiens woning open stond voor d'achtbren vrouwenstoet,
 Die d'armen zieke pleegt met liefderijk gemoed;
 In welker moederarm hy ook zich voelde laven
 By d' allerjongsten zucht, in zijn triomf begraven.
 't Gezond verstand werkt door Marquisen stout verkracht,
 En valsch vernuft won veld, tot by het schoon geslacht.
 Welvoeglijkheid en Tael, zoo onbeschaemd bedorven,
 Heeft door zijn fiks penceel verjongden glans verworven.
 Wetgever van den tijd dien hy geschilderd heeft,
 En die, als zijn genie, voor volgende eeuwen leeft,
 Tooit hem Natuer en Kunst met onverganklijk loover;
 Maer, als TARTUFFES broed, liet hy geen telgen over!

Zie hier het lachend Oost, helaes! verkeerd in graf:
 Een vloekbre schijnprofeet grijpt, hongrend, naer den staf.
 Wat akelig tafreel treft myne ontroerde zinnen?
 Wat eeuwge worsteling van haten en beminnen?
 De Heerschzucht, met het grijns der Godsdienst opgesierd;

De dweeper, die den dolt, op hare wenken, zwiert;
 En 't bloed - ô gruwel! 't bloed zijns vaders - uit doet stroomen!
 Hardvochte MAHOMET, is thands uw wraek volkomen?
 Die moord bekoone uw wensch, God strekt naer u de hand;
 De wroegingsworm verscheurt 't onzalig ingewand.
 Parijs vlecht voor haer zoon, haer Dichter zegepalmen:
 Ik hoor zijn eernaem langs de zeven bergen galmen:
 En 't glansrijk hoofd der kerk verhoogt zyn zegeprael.
 VOLTAIRE knielt in 't stof voor zijn verheven tael.

ô Vyand van 't Tooneel, die bron van Volksbeschaving;
 Denkt door u-zelfen; schud, schud uit die zielsverslaving,
 Doem 't loutrend kunstgebruik om 't smettend misbruik niet.
 Verbreek om NEROOS staf niet al de throonen; schiet
 Uw gif niet op 't altaer, om dat, by bloedgezangen,
 't Eens door den stapelbrand rampzalig werd vervangen.
 Bloos, bloos, als gy het oog op letterwerken slaet,
 Bezield door heldendeugd, die voor alle eeuwen staet!
 Natuer heeft u geen hart stiefmoederlijk geweigerd.
 Onmooglijk blijft ge koel waer elks ontroering steigert.
 Streelt u niet SHAKESPEAR, die den diepverhulden smart
 Van 't Misdrijf blootrukt tot den bodem van het hart?
 Ontroert u niet de Maegd aen ROMEO ontzonken
 Uit minnend arm, en in den boei des doods geklonken
 Spreek: waer de onechte zoon zijne arme moeder vindt
 En ze in hem hare ziel omhelst, haer eenig vrind,
 Schokt u dit schouwspel niet; kan 't u de deugd niet preëken?
 Voelt ge op uw zaelge wang geen teedre tranen leken?
 Kan ooit welsprekend boek zoo innig uw gemoed
 Verrukken, als 't Tooneel, dat levend leerboek, doet?
 Durft gy de ervaring van den grooten man vertreden,
 Die vele steên doorzag, en veler volken zeden,
 Die, voor hy Ruslands vaen zou grypen in de vuist,
 De houtbijl voeren wou, waer Saerdams water bruischt?

ô Scheppend grootsch ontwerp, in 't vorstlijk brein geboren.
 Eens zoude 't ruwe Noord door geestbeschaving gloren,
 En heffen by den thron, het glorierijke hoofd,
 Dat voor des warelds oog het starrendak doorklooft:

't Zou ryzen uit het dras, met licht omschitterd ryzen;
't Zou roemen op zijn teelt, zijn Kunstnaers, Helden, Wyzen,
Beschamen 't oud Euroop door deugd, zoo niet door macht,
Gelijk een heldenstam 't gezonken nageslacht.
Hier scheppen kunstpenceel en beitel nieuwe wonderen;
Daer rijst de trotsche woon, die, tergend, spot met donderen;
Gints spreekt het klokkenbrons op dom en torentop,
Als wakend tijdsheraut. De tempels stygen op;
Het godlijk altaer blinkt, gedoscht in prachtig marmer,
En in zijn aenschijn slaet der christenboezem warmer.
De wyze legt den steen der eeuwge zedeleer.
Het lood peilt d' afgrond van de zee, geen afgrond meer!
Reeds dekt een kielenheir den boezem van de wateren;
Reeds doet een heldenstoet de vreesbre wapens klateren,
En zwenkt op een bevel, en vliegt ter zege voort.
't Zy licht!' almachtig ruischt door 't gantsche rijk dit woord.
Niet langer wil de Rus zijn letterroem verslapen:
De ganzeveder is in zwanestaf herschappen.
Nu wenkt de Czar: de Kunst stapt aen, in feestgewaed;
Hy wenkt: de schouwburg rijst, en Petersburg bestaet^(d).
Zoo rees in Didoos vest, voor held ENEAS oogen,
De breede Schouwburg naest den tempel fier ten hoogen.

't Vooroordeel zwyge in u voor 's Hemels eêlste gaef,
De Rede, welk een dwaes die parel diep begraev'.
Blooze, zoo gy blozen kunt, verdwaelde Schouwburghater:
Onschuldig kunstgenot tart al uw schimpgeklater.
Uw banvloek plettre vry 't ontaerde wantooneel,
Waer ondeugd zegepraelt, als op 't onrein paneel;
Doem vry een BORGIA: mijn Vlaemsche ziel zal juichen.
Nooit wil mijn vrye ziel voor Frankrijks BAAL buigen.
Maer, ô! doem ook 't verhoog, eene *akte van geloof*
Gedoopt, waer by de mensch voor bede en jammer doof,
Zijn hart en ooren sluit, by wraekziek vlammslingeren.
Grijp, grijp den bliksem vast, in stoute rechtersvingeren,
Waer menscheid wordt verzaekt, en rein gevoel bespot.
De mensch, die 't misdrijfricht, vervangt op aerde God!

Eindnoten:

- (d) III. z. Zie VOLT. Siècle de Louis XIV.
- (e) III. z. Zie den zelfden Schryver, *comment. sur Corn.*
- (f) III. z. Zie hem.

Vierde zang.

Hoé sombere onwetendheid uw geest moge overwolken,
Voert u ten schouwburg in: stuert in het licht, ô Volken.

RENS.

Geen kunst, geen oefening, hoe edel of ze zy,
Heeft grooter invloed op het heil der Maetschappy.

Ged. van Deynze, bl. 26.

Belgie.

Voor U, mijn Vaderland! herklinke
De Lier, die u geheel behoort.
Dat Londen naest Lutetie blinke,
My waerdt de roem van Belgies oord.
Groene elders mild voor Schouwburgszonen
Het eeuwig loof der Letterkroonen,
My kostelijkst onze eereglans,
Die (welk een' duisterling 't verbitter')
Met ongeleende stralen schitter',
Als 't daglicht aen azuren trans.

Te lang, ô Kunstenzoons, ô Belgen!
Vercynsde gy uw Schouwburgroem
Aen vreemden, die uw geest verdelgen,
En bedelde eene uitheemsche bloem;
En liet de keurplant hier ontsproten
Vergeten kwynen met haer loten,
En sterven met verschroeiide kleur;
De plant, dic, by zorgvuldig kweeken,

't Sieraed moest zijn der Vlaemsche streken,
Gebalsemd door haer zoeten geur.

Te lang hebt gy des vreemde wenken
Gevolgd, gekropen in zijn school,
En leerde spreken, handlen', denken
Naer 't zijn vergode luim bevol;
Te lang hebt ge in 't gareel getreden
Van vreemde tael en vreemde zeden,
En rijpte voor de slaverny.
Verbreekt den laetsten zielekluisster:
Weest Scheppers van uw letterluister,
Als van uw grond!.. Weest groot; weest vry!

Zoo 't Vlaemsch tooneel, als eerestempel,
Tot nog geen koningskroone draegt,
Uw eigen kunst verheff' tot tempel
Der Deugd elk Schouwburg, die herdaegt.
De Tael zal met die kunst herleven.
Ja, Holland moet ge op zyde streven,
Wie de eëlste pooging tegenwrokt.
't Is tijd de vleuglen uit te klappen -
De SNOEKS, de TALMAS na te stappen,
Wier stem ontroert, en treft, en schokt.

Uw stoute Dichters stegen weder
Ter starren op, door niets gestuit,
Of daelden tot in d' afgrond neder:
Gods adem stroomt hun speeltuig uit.
En zou geen Bard den schouwburg sieren;
Waer Poëzy den staf mag zwieren,
Die op de stugste borst gebiedt?
Kan hy niet gantsch den kreits omvangen
Dier Kunst, in wier verheven zangen
De zegenrijkste bronwel vliet.

God dank! nog bloeit in Vlaemsche streken
De Taelboom, trots bedekt geweld.

Hy bloeit voor 't bijlstael onbezweken,
 Zoo dikwijls aen zijn voet gesteld.
 Nog stappen onze Rederykers,
 By vreemde spraek geene overwykers,
 Tot vreugde van der Vadren asch;
 Nog houden zy 't blazoen in waerde,
 Dat hunnen Vadren wellust baerde,
 En 't wapenbord der vryheid was.

Een Korsikaen, die uit de Kolken
 Des afgronds, als een Demon, rees,
 Moog' trappen op den nek der volken,
 Die hy, met eenen wenk verwees;
 Hy moge, als ALBA, dol te moede,
 De Tael doen bukken voor de roede
 Waervoor een halve wareld beeft;
 De dwingeland zal nedervallen;
 En, by dien plof, het danklied schallen,
 Waer 's Rederijkers ziel in leeft^(g).

't Tooneel herschenkt aen 't Land de Helden,
 Dien Waterloo een rustbed gaf;
 Wier boezems voor de Vryheid zwelden,
 Herstygen glansrijk uit het graf.
 't Was WYLLIE, die toen Belgie treurde
 Hen aen des aerdrijks schoot ontscheurde,
 Die brekers van den slavenband;
 En ieder zwoer, op dwang verbolgen,
 Den moed dier mannen na te volgen,
 Gesneuveld voor het Vaderland.

Tot ons moet ARTEVELDE spreken
 In de eigen tael, waerin hy sprak,
 En Frankrijk buige, in 't stof bezweken,
 Wier schepter hy, als glas, verbrak.
 Voor ons moet Belgies Keizer KAREL
 Herblinken, als ontschatbre parel,
 Door geenen tijdroest ooit vernield;

Voor ons zy 't heir der Vlaemsche dapperen,
 Dat Leeuw-en Kruisvaen grootsch deed wapperen
 Door 's Kunstnaers woord op nieuw beziel!

De waerheid leve in die tafreelen,
 Daer Vaderlandsche zucht in spreekt.
 Zou ons der Vadren eer niet streelen,
 Die door de nacht der eeuwen breekt?
 Verga de zwaerverstompte bastert
 Die Belgies Heldengrootheid lastert,
 Waer zy hem onder de oogen treedt;
 En die den schennersklauw durft wagen
 Aen tael en zeën der oude dagen,
 Op Dichterswieken uitgebreed!

ô, Wie geen zoete tranendroppen
 By 't Vaderlandsche schouwspel stort;
 Wie niet de borst voelt sneller kloppen,
 Met schrik of medely' omgord,
 Die is geen mensch: geen vreugd of smarte
 Bestormt, verhoogt zijn kleien harte,
 Dat 's Hemels zoetste gunst ontbeert.
 Hy ziet de wareld worstlen, juichen,
 Den knie zal hy niet, biddend', buigen
 Voor die den Volken lot beheert.

Wat Vrouw bestijgt daer Doornijks wallen,
 En vlamt die horde Spanjaerts toe,
 En zwaeit, heldhaftig uitgevallen,
 Hun 't wraekstael tegen, als Gods roê?
 Een sterke vrouw van Belgies beemden,
 Wier naem den glans verdooft van vreemden;
 Ja, Vrouw in liefde man in moed.
 Het is LALAING! - Kunt gy ze aenschouwen,
 ô Onverfranschte, Vlaemsche Vrouwen,
 En bruischt in u niet Belgies bloed^(h)?

THESAURO, hoe! durft gy niet blozen,
 Die de Onschuld door uw blik ontzet,
 En op haer frissche wang de roozen

Wilt slensen, door uw kas besmet?
 Beef: de eeuwge straf genaekt!.... Vermetel
 Verheft ge u tegen d'Opperzetel:
 Uw gade, uw offer! daegt u daer!
 ô Heilig Kunsttafrel! het strengelt
 My aen de deugd, die ons verengelt,
 En 'k vloek dien dartelen barbaer⁽ⁱ⁾.

Genaekt, ô Nederlandsche schoonen!
 Zie, hoe MATZIJS het kunstpenceel
 Durft voeren; meer dan lauwerkroonen,
 Een liefste wil hy tot zijn loon.
 De hommelby leeft reeds voor de oogen;
 En Floris-zelf staert opgetogen,
 En schenkt zijn frische, blonde spruit
 Aen d'eedlen smit. - 'Dat die my minne
 Zoo kloek een meesterstuk verzinne!
 Wat doet de Liefde niet!' roept uit^(k).

Genaek, ô Nederlandsche Gade!
 Dringt door tot in die kerkernacht.
 Twee krygers.... Wat kooft hun te stade?
 Het doodsuer slaet: de vuerbus wacht.
 Maer zie de Dienaer des Alhoogen
 Treedt toe: de Krijgsraed werd bedrogen.
 Gy zijt het, HERMANS teedre gâ,
 Die u in vyandskleeding doschte,
 Op dat gy met hem sterft!... Verloste,
 Juich! - Beiden schokt het woord: Gena^(l)!

ô Gy, gelukkigen der aerde!
 Voor wie natuer en schreit en lonkt,
 Voor wie geen lente vruchtloos baerde,
 Geen zon of starre vruchtloos vonkt,
 U zal de grootsche Schouwburg treffen;
 U zal hy brein en ziel verheffen,
 En schenken 't allerreinst genot.
 Voor u de les der vroegere eeuwen;

Voor a tot wie 's Lands graven schreeuwen:
Bemin uw Land, uw Vorst, uw God!

Niet koel zult gy den Held zien gloren,
Die uit der vaders tombe rijst;
En op den slag der gulde sporen
U met verheven vinger wijst.
Gy vloekt met hem op Frankrijks snodeid,
En, deelgenoot dier Vlaemsche grootheid,
Verheft ge u mede boven de aerd'.
Ja, Vryheidszucht kookt u door de aderen,
En, echte Belg, wordt gy uw Vaderen,
Wordt gy die halve Goden waerd.

Zoo staerde, by ontrolden stander,
Met vlammend oog, met fiere borst,
Op 't trotsche beeld van ALEXANDER
De Held, die Rome boeien dorst.
Dit beeld waer voor hy, siddrend', knielde,
Dat hem met forscher tocht bezielde,
Sprak tot hem een orakeltael,
Die hem de zege in 't oor deed ruischen;
En, welk een macht zou tegenbruischen:
'Buk, Aerde (riep hy)! voor mijn stael!'

Eindnoten:

- (g) IV. z. *De Slag van Waterloo*, Tooneelspel door WYLLIE. Zie *Nederduitsch Letterkundig Jaerboekjen*, 1838.
- (h) IV. z. *Marie Lalaing*, door NOMZ.
- (i) IV. z. *De Graef Thesauro*, of het rechtsgeding, Drama, door de JAEGHER. Zie 't beroepen Jaerboekjen, zelfden jaergang.
- (k) IV. z. *Quinten Matzys*, of wat doet de liefde niet, blyspel door WILLEMS.
- (l) IV. z. *Catharina Herman*, binnen Ostende, door JACOB VEREUL.